

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ АРХІВНОЇ СПРАВИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ
ВГО УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

ІНФОРМАЦІЯ, КОМУНІКАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

**Матеріали
Шостої міжнародної наукової конференції
18–20 травня 2023 р.**

**Київ
2023**

Analytical Processing of Social Networks: Proceedings of the 2nd International Workshop on COAPSN-2020, 21 May 2020. Lviv : Lviv Polytechnic National University, 2020. P. 237–246.

10. Kodua-Ntim K. Strategies for the use of open access institutional repositories at universities in Ghana / K. Kodua-Ntim, M. C. Fombad. *Library Management*. 2020. Vol. 41, no. 6/7. P. 515–530.

11. Leibniz Information Centre for Science and Technology University Library. URL: <https://www.tib.eu/en/tib/profile> (дата звернення: 22.03.2023).

12. Strategic priorities 2021–2024. The German National Library is an active cultural memory of the past and future. URL: <https://d-nb.info/1224706463/34>. (дата звернення: 22.03.2023).

13. The British Library. URL: <https://www.bl.uk/#>. (дата звернення: 22.03.2023).

УДК 027.7:378.4.018.593(477.411)

*Гужва Алла Анатоліївна,
заступниця директора бібліотеки, Американ Юніверситі Київ,
кандидатка філософських наук,
м. Київ, Україна*

БІБЛІОТЕКА «АМЕРИКАН ЮНІВЕРСІТІ КИЇВ»: СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ

Перебуваючи у штаті бібліотеки з великими цінними фондами і поважною історією, я часто замислювалася: а як би можна було б організувати роботу сучасної університетської бібліотеки, якби довелося починати так би мовити з чистого листа? У серпні 2022 року переді мною постало саме таке завдання у Американ Юніверситі Київ (АЮК). Поточний час визвольної війни, тимчасова розпорошеність по світу студентів і викладачів, українська нормативна база vs американський підхід до освітнього процесу, у тому числі новітня система управління навчанням Canvas – це ті окремі фактори, які кожен сам по собі міг би додати складнощів до організації бібліотечних процесів, але разом у поєднанні вони створили справжній виклик, що потребував найвищої концентрації зусиль і бажання.

Проте, як і будь-який початок справи, створення бібліотечної колекції і налагодження сервісів, які би забезпечували достатньою мірою як освітній процес, так і наукові запити університетської спільноти, вимагало принаймні пунктирного бачення конфігурації майбутнього зібрання інформаційних ресурсів і розуміння базових понять, які будуть слугувати його ціннісною основою. Для університетської бібліотеки, мета і візія свого університету стають тими орієнтирами, які спрямовують головні вектори розбудови майбутніх бібліотечних колекцій. Тож, для створення релевантної університетським цінностям АЮК моделі бібліотечного обслуговування насамперед вимагалось зробити це обслуговування студентоцентрованим, інтегрованим у глобальні освітні практики, досягнути для бібліотеки такого рівня автоматизації, що мав би відповідати задекларованому визначенню «цифровий університет» і надавати доступ до широкого переліку найкращих зразків літератури, яка б сприяла формуванню лідерів світового рівня. До того ж, діяти треба було швидко, оскільки у вересні 2022 року вже прийшли перші студенти.

Серед бібліотекарів популярною є думка англійського філософа Томаса Карлейла, яка вже перетворилася у доксу нашої професійної спільноти, щодо бібліотеки/колекції книжок як суті університету. Зустрічається розширений погляд, що Т. Карлейл у середині XIX сторіччя закликав не просто користуватися бібліотекою на кшталт сучасного Google пошуковика, а й насолоджуватися процесом читання [5, р. 777]. Однак за сучасних обставин можна здійснити свого роду реверс цієї думки і зазначити, що у епоху відкритої соціальної комунікації, масованої генерації інформаційних потоків, певною мірою доступності у пару «кліків» будь-якого джерела інформації, саме університет є центром, навколо якого вибудовується його бібліотека. Сучасні цифрові технології змінили не тільки домінуючий носій інформації та способи її передачі, але й бібліотеку як соціокультурну інституцію. Цей висновок підтверджується думкою класика медіа-комунікації Маршалла Маклуена про те,

що кожна нова технологія, у широкому значенні цього слова, як зовнішнє розширення людини, чинить кардинальний вплив на особистісні і соціальні наслідки будь-якого комунікаційного середовища (medium) [2, р. 7], одним із різновидів якого є бібліотека.

Виходячи з означених міркувань, було вирішено, що найперше кожен студент має отримати можливість доступу до необхідних навчальних видань в електронному вигляді, водночас, має формуватися власна університетська колекція друкованих видань. Перелік найменувань для комплектування фонду складався згідно з силабусами освітніх компонентів. Найпростіше виявилось скласти замовлення на придбання друкованих книжок і обрати оптимальне програмне забезпечення для бібліотечного каталогу, яке було б інтегроване зі світовими описами інформаційних ресурсів та доступу (RDA). Після консультації з Українською бібліотечною асоціацією, вибір був зроблений на користь АБІС Копа, на якій зараз працює каталог друкованих видань університету [1].

Ситуація з пошуком ліцензійних електронних навчальних матеріалів показала, що практично кожне світове видавництво пропонує декілька варіантів моделей доступу для університетських бібліотек. Умовно можна виокремити три моделі.

Перша модель. Бібліотека отримує доступ до електронної версії конкретної книжки на основі річної передплати, за умовами якої одночасно тільки один користувач може мати доступ до тексту. Тобто, це такий собі аналог користування друкованою книжкою тільки в режимі онлайн. Доступ може бути наданий як на сайті самого видавництва, так і через мультидисциплінарну платформу на кшталт VitalSource чи ProQuest Ebook Central.

Друга модель. Бібліотека отримує доступ до повного каталогу видавництва, але при цьому оплата здійснюється за кожного студента на основі річної передплати. Це – інституціональна підписка. У межах цієї моделі є варіант зі знижкою, коли для кожного студента налаштовується доступ тільки до певних видань через інтерактивні платформи, якими володіють видавництва, а викладачі отримують свій акаунт інструктора безоплатно з доступом до додаткових інформаційних матеріалів для викладання свого курсу. Мова йде про MyLab, WebAssign тощо. Такі платформи дуже зручні для вивчення математичних предметів, оскільки містять банк домашніх завдань з автоматичною перевіркою, аналізом помилок, теоретичними підказками для виконання і прикладами рішень аналогічних задач.

Третя модель. Існує можливість придбати електронне видання з правами постійного доступу, сформувавши у такий спосіб колекцію ліцензійних електронних видань, згідно з університетськими інформаційними запитами. Бібліотека АЮК наразі співпрацює з такою платформою [4]. Очевидними перевагами такої колаборації є мультидисциплінарність цієї платформи і гнучкі моделі доступу, які заклад обирає одночасно з найменуванням електронного видання. Пропонуються варіанти обмеженого доступу (один або три користувачі) і необмежений синхронний доступ до видання. Але існує ще одна унікальна модель доступу, яка найбільш приваблива для бібліотек закладів освіти – це нелінійний доступ (Non-Linear), який є продуктом ProQuest Ebook Central (Part of Clarivate). Ця модель дозволяє надавати необмежений доступ до електронних книг у певні пікові періоди навчального року, за рахунок його обмеження у час канікул тощо. Привабливою є також ціна такої моделі, яка дорівнює вартості лінійного доступу для одного користувача.

Цікавий варіант пропонує цифрова платформа видавництва O'Reilly Media [3]. У цілому цю платформу можна віднести до другої моделі доступів, а саме інституціональної підписки, але, купуючи ліценції для необхідної кількості студентів за умовами річної передплати, кожен користувач бібліотеки отримує доступ не тільки до цінних видань сфери ІТ та бізнесу самого видавництва, але й до контенту від видавництв-партнерів O'Reilly Media, яких налічується близько ста вісімдесяти. Окрім безпосередньо електронних текстів, надається доступ до аудіокниг, відеолекцій, записів зустрічей з провідними фахівцями бізнесу і лідерів розробки програмного забезпечення. Цікавим виявився факт, що студенти уподобали аудіокнижки. Відсоток студентів, які слухали книги, з кожним місяцем збільшувався і за останні три місяці становить майже 21% від загальної кількості активних користувачів.

Дуже слушним виявився мобільний застосунок O'Reilly Apps, який дає можливість користуватися ресурсами у режимі офлайн після завантаження. Така опція особливо користувалася попитом у період віялових відключень електроенергії.

Функціонування будь-якої бібліотеки важко уявити без сучасних баз даних. Завдяки співпраці з українськими колегами з «Інформатіо-Консорціум», Української бібліотечної асоціації, американськими колегами з бібліотеки Arizona State University вдалося налаштувати доступ наших університетських користувачів до цілої низки баз даних, які щедро діляться своїми цінними ресурсами з українськими бібліотеками під час військового стану. Це – Reasearch4Life, ACM(DL), JSTOR. Тож на сьогоднішній день, загальна кількість документів, які можуть отримати наші користувачі, становить більше дванадцяти мільйонів найменувань.

Для зручності пошуку і доступу, бібліотечні ресурси і сервіси є частково або повністю інтегрованими у систему управління навчанням Canvas. Зокрема, сервіс для запобігання недоброчесної поведінки під час іспиту (Proctoring Tools) і сервіс для перевірки робіт на наявність запозичень у тексті (Unicheck) функціонує у автоматичному режимі для тих завдань і тестів, які, на думку викладача, потребують такої опції. Завершується розробка сторінки бібліотеки на сайті університету, а тим часом, додатково створено бібліотечний портал на SharePoint (платформа для корпоративного документообігу від Microsoft), до якого мають доступ усі члени університетської спільноти.

Отже, створення бібліотеки, яка б забезпечувала освітній процес і наукові запити сучасного університету, у достатньо короткі терміни можлива. Сучасний рівень розвитку технологій, взаємопідтримка і професійне спілкування, у тому числі з міжнародними партнерами, націленість на результат дозволяє це реалізувати, незважаючи на виклики, які постали перед нашою країною у зв'язку з війною.

Література

1. Електронний каталог АЮК. URL: <https://opac.auk.edu.ua/> (дата звернення 10.04.2023).
2. McLuhan M. *Understanding Media. The Extensions of Man.* Cambridge, London: The MIT Press, 1994. 389 p.
3. O'Reilly Media. URL: <https://learning.oreilly.com/home/> (дата звернення 10.04.2023).
4. ProQuest Ebook Central. URL: <https://ebookcentral.proquest.com/auth/lib/americaniv/login.action?returnURL=https%3A%2F%2Febookcentral.proquest.com%2Flib%2Famericaniv%2Fhome.action> (дата звернення: 10.04.2023).
5. The True University of These Days is a Collection of Books. *Contemporary Sociology*. 2014. Vol. 43(6). P. 777–782. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0094306114553213> (дата звернення: 10.04.2023).

УДК 78.5:025.5

Задерей Софія Іванівна,
провідна бібліотекарка
інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки
Буковинського державного медичного університету,
м. Чернівці, Україна

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ КОРИСТУВАЧІВ

Бібліотеки з давніх часів зберігають матеріали, які дозволяють передавати ідеї, знання та досвід із покоління в покоління. Бібліотеки створюють колекції відповідно до потреб і цілей користувачів, які вони обслуговують.